

1. MÍSTO: TEREZA REICHELOVÁ, ARCIBISKUPSKÉ GYMNÁZIUM – PRAHA

Pan prezident

Věnováno zdravému rozumu L. W.

Každé malé dítě ví, kdo je prezident. Ví to dávno před tím, než se o tomto úřadu učí ve škole, ví to dávno před tím, než pochopí roli prezidenta ve státě, dávno před tím, než pozná jeho možné pravomoci a povinnosti, nástroje funkce, než poprvé slyší novoroční projev nebo sleduje volby. Pojem „prezident“ je mu znám jaksi odnikud, a má o něm konkrétní představu, aniž ví, co jsou volby, vláda, či koneckonců politika.

Prezidentský archetyp jako státní symbol a historická zkušenost

Prezident představuje v české společnosti jedinečný archetyp, do nějž role velitele branných sil, moci suspenzivního veta, udělovatele amnestií, nositele pravomocí jmenovat profesory, rektory, soudce, členy bankovní rady, předsedu vlády, a tak dále, patří jen okrajově. Hlavním rysem úlohy prezidentské postavy je totiž role patriarchální. Abstraktní prvotní představa vzorkového obyčejného občana se upíná k silné osobnosti. K tvůrci českého „státonázoru“. Moudrému poustevníkovi z Pražského hradu, izolovaného od reálného světa v podhradí. K možná částečnému idealistovi vyzývajícímu lidi k aktivním činům. Strážci skutečných hodnot a vznešených ideálů. Cestujícímu řečníkovi, přednášejícímu o pravdě a solidaritě, jehož vliv ve světě nemá vlastně co do činění s českým lidem. Poslední pojistce demokracie.

Na první pohled je patrná nápadná podobnost s archetypem krále z pohádek. Vždyť král (ten hodný král, samozřejmě) bývá obvykle vykreslován právě jako moudrý otec. Laskavý, ale přísný, charismatický, a zkušený životem, vzdálený v palácích, který byť občas působí jako z jiné planety, nakonec rozhoduje správně. A stejně jako v pohádkového vládce, nejlepším kandidátem na tuto úlohu by podle každého dítěte byla maminka. Jsem přesvědčena, že zdrojem této představy není jen pro Čechy tolik příznačné vzhlížení k autoritám, ale dá se pochopit i z historického hlediska. Co se týče prezidentství, máme za sebou omezené zkušenosti. Nemáme žádný osvědčený návod k použití, manuál krok za krokem, a jediné co máme, je tradice – tradice Václava Klause, Václava Havla, Edvarda Beneše, Tomáše Garrigua Masaryka, a Emila Háchy (zcela odděleme linii Klementa Gottwalda, Antonína Zápotockého, Antonína Novotného, Ludvíka Svobody a Gustava Husáka, která ony rysy nenese jednoduše proto, že prezidentem byli tito politici až druhořadně. Především byli a ukazovali se jako generální tajemníci KSČM, a v povědomí lidí už tak zůstali.).

Krátká doba od založení státu, ještě přerušovaná a znásilněná komunistickou nadvládou, činí z každého dosavadního českého / československého vůdčího státníka otce zakladatele. Každá historická zkušenost přitom formuje všeobecný názor, celkový náhled na prezidentskou roli. Český prezident jako archetyp tak „už ze své podstaty“ kráčí v čele budování a vývoje státu, volá po vnitřní proměně každého jednoho občana, modeluje klima republiky, je s pevnými názory loajálním politikem na proměnlivé scéně a tvoří svědomí národa. V abstraktních pojmech jako by nezáleželo na tom, zda staví stát na počátku dvacátých let nebo stojí u zrodu nové republiky po zkušenosti s komunistickou ideologií. S nadsázkou řečeno, prezident Masaryk definuje republiku vůči monarchii, a z poddaných hněte občany. Prezident Havel vymezuje demokracii vůči diktatuře, a povzbuzuje „ex-soudruhy“ k občanství, k opravdové participaci na moci a k rovnosti, která se bude projevat jinak než oslovením (jen si představte svět, v němž figurují „občanky učitelky“, „občan ředitel“, a všudypřítomná fráze „buď zdrav, občane.“) a příslušnou legitimací. Oba (spolu se svými následovníky) doslova vedou český národ dějinami. A to aniž k tomu disponují nějakou autokratickou mocí. Jejich nejsilnější zbraní je právě psychologická role českého prezidenta, archetypální důstojnost funkce.

Symbol českého prezidenta jako soudce národa, nebo lépe, jako – smím-li si vypůjčit freudovský termín – superega národa je velmi evidentní. „Demokracie je diskuze,“ vyslovuje Masaryk během hovorů s Čapkem myšlenku, jenž uchopuje tu nejnítějnější podstatu demokracie, kterou má náš stát ztělesňovat. Ve veřejném prostoru, jejíž svoboda projevu přinesla, se ocitá český prezident v roli moderátora. Nadnáší idey, apely, výzvy, promlouvá do duše, někdy tiše, někdy hlasitě dokresluje

panorama země a nevysvětlitelně ho vždy nalezneme u samých kořenů současného politického ovzduší.

Nepředstavuje žádný konkrétní politický program, většinou nezasahuje do politických rozhodnutí vlády, a přesto je stále cítit na horizontu politické scény – dohlíží na kultivovanost scény a nutí vládu sekat dobrotu, protože na rozdíl od ní je nejen politickou, ale i morální autoritou. Jak už jsem se snažila předeslat, mnohem větší moc a z ní plynoucí odpovědnost, než mu skýtají faktické pravomoci (ať už absolutní či vyžadující spolupodpis premiéra) čerpá z apriorní síly svých slov.

Pán pan prezident

Přijali jsme takto prezentovanou roli za svou, protože koneckonců ani nic jiného neznáme. Ze zkušenosti víme, že se na něj můžeme spolehnout – nakonec nejlepším svědectvím o postoji obyčejného občana se k této politické funkci zdá být Nohavicova píseň adresovaná Václavu Havlovi: „Pane prezidente / ... / vy to pochopíte / vy přece všechno víte / vy se poradíte / vy to vyřešíte / vy mě zachráníte!“ a o kousek dále „/Víš co on má starostí s celou tou Evropou, vesmírem/ a vůbec všechno.“ Loajalita a oddanost hlavě státu zní výborně, úplně jako by náš prezident byl ideálním Platónovským vládcem – filosofem, intelektuální celebritou, eticky nejčistším občanem.

Ovšem podíváme-li se, kam toto podvědomé vnímání této role vede, začneme být pravděpodobně na pochybách. Funkce prezidenta propůjčuje, jak už jsem naznačila, vlastně automaticky a zdarma nejvyšší možnou státní důstojnost. Přirozený občanský respekt k hlavě státu, který vidíme denně okolo sebe, a který je koneckonců skvěle symbolizován dominantou Pražského hradu nad městským panoramatem (excelentní metafora: hrad, mimochodem spolu s katedrálou, vyrůstá z podhradí...), přiznává v Čechách osobě prezidenta obrovskou váženost. Mám na mysli měkkou formu moci, která zaručuje, že první občan České republiky jednoduše není brán na lehkou váhu, a kdykoli promluví, je mu nasloucháno. Má právo na první slovo, kdykoli chce promluvit, a ono slovo jako by bylo vždy zesíleno jakýmsi megafonem, který je mu trvale k dispozici. Reálně určuje klima politiky, jak už bylo nakonec několikrát podotknuto, a když se škorpí s vládou, a činí jí všelijaké poťouchliny, když provokuje, roztřeše i českou společnost. Ne že by snad měl neustále jen souhlasit s vládou, aby jí nepodkopával nohy – ale jeho připomínky a následná debata může být jak konstruktivní, tak destruktivní, čehož by si měl být vědom, aniž na jediný moment přestane brát v úvahu možné důsledky svých činů a slov. Má stále parlamentu připomínat, že hlídač ústavních a demokratických hodnot, ochotný pomáhat a tříbit názory a stanoviska je ve střehu a připraven.

V dobách mandátů tak silných vůdců, jakými nepochybně byli všichni dosavadní právoplatní státníci české a československé republiky, bylo toto nastavení užitečné a především přirozené. Zahraniční mocnosti přijímali české prezidenty (především pak dvojici Masaryk, Havel) jako osobnosti daleko přesahující význam země, a vážili si jich. Ne snad pro jejich moc, ale pro ně samé.

Obavy, že přímou volbou vybavíme prezidenta nesmírnou legitimitou a měkkou mocí, že odtud bude vždy moci argumentovat přímým pověřením českým lidem, mi přijdou irelevantní. Svým postojem jsme této funkci dosud propůjčovali legitimitu srovnatelnou s přímým mandátem. Zvláštní je, jak v naší krajině ovládla nová forma nadcházející volby prostor a dotkla se lidí. Postava prezidenta je u nás vybavena velmi omezenou pravomocí, byť nikoli nevýznamnou. Ale to nic nemění na tom, že bychom se měli zajímat především o parlamentní volby. Přinejmenším takovou měrou, jakou české občany přitahuje volba prezidentská. Prezident nevládne, nepředsedá vládě, a jeho faktická výkonná moc se opírá spíše o negující pravomoci, funguje jako pojistka proti eventuelní zvrhlosti vládních návrhů.

Jako bychom se rozkročili mezi systémy dvou evropských zemí – mezi model francouzský a německý. Přáli bychom si prezidenta německého typu? Obdivovanou osobnost vysokého morálního kreditu (nakonec Joachim Gauck nemá k Václavu Havlovi daleko), kterého si vážíme, a jako výraz respektu a vděčnosti jej zvolíme do nejvyšší reprezentativní funkce? Podíváme-li se na postavení a moc německého předsedy vlády, tedy kancléře, je na první pohled nesrovnatelné s pozicí toho českého. Německý prezident je kancléři loajální. Pokud chceme reprezentativní hlavu státu, posilme vládu, posilme premiéra. Nebo chceme silnou politickou osobnost schopnou vládnout se silnou legitimitou a

důstojností francouzského typu? Zesílíme-li však ještě více úlohu prezidentského úřadu bez výraznějších upřesnění v Ústavě, postavíme vládu do definitivně podřízené pozice, a po pět let potáhne prezidentská kancelář vládu a stát. Nejsem si jista, jestli navzájem sami sobě dostatečně důvěřujeme v kompetenci vybrat toho nejlepšího ze schopných.

Nyní je nesmírně důležité si uvědomit, že máme být na co hrdí – připomeňme si pohřeb Václava Havla, největší masovou akci v České republice od pohřbu T. G. Masaryka (nepočítáme-li listopadové události roku 1989). Jejich význam není samozřejmostí, a vážnost náhodou. Jak dodává známý sociolog Zygmunt Bauman, s politickým a duchovním vůdcem, kterým Václav Havel byl, se už za našeho života stěží setkáme. Tito páni v nás zosobňovali prezidentství tak přirozeně, až do našich představ funkce sami vrostli. Na nedávno proběhlé konferenci FORUM2000 jsem se omylem nachomýtl k diskusi dvou cizinců, kteří si mysleli, že „český prezident“, je doživotní titul, přestože doba trvání konkrétního úřadu je spíše krátká. Přišlo mi to velice příznačné. Jak je někdo českým prezidentem, všechny ostatní životní role jdou stranou. Jinak řečeno, jste-li jednou panem prezidentem Novákem, už nikdy nebudete panem Novákem.

Tato podvědomá loajalita mě svým způsobem hluboce dojíká, obzvláště vzhledem k jednotlivým reálným ex-prezidentům, ale přesto je nutné říci, že je to špatně. Nemůžeme kopírovat osobnosti prezidentů do mechanismu, skrze který jeho úřad vnímáme. Vždyť velcí čeští prezidenti stáli na úplných počátcích, vedli zemi v krajních situacích a opravdu byli více svědomím a perem národa, než úředníky. Jenže když znovu nastavujeme onen mechanismus, nemůžeme volit celebritu, nejinteligentnějšího, nejhumanističtějšího intelektuála, mravně bezúhonného pastýře s běloskvoucí minulostí. Ne, přichází doba, kdy se budeme muset sami sobě vzdát a upustit od této hluboce zakořeněné představy. Přichází prezidenti po éře praotců České republiky, prezidenti úředníci, a propůjčovat jim tak obrovskou lidskou moc by bylo nerozumné.

Legitimita se má odrážet v chování osoby samé, a ne v chování lidí vůči té osobě. Úctu bychom měli prezidentovi prokazovat podle jeho úctyhodnosti, a loajalitu podle jeho loajality k vlasti, k občanům. Nikoli padnout na kolena a priori z jeho funkce. Zvolili-li bychom si nedej bože populistický typ maskovaného autokrata (nebo byrokratický typ žvanila), mohl by za současného nastavení úplně paralyzovat českou politiku. Jeho činy a výstupy se přece kritizují jen konstruktivně a s vážností. Tedy, pokud se vůbec kritizuje. I to jej nikdy neodsuzujeme; pokud je to bezpodmínečně nutné nadneseme lehce připomínku nebo osobní názor, a dáme mu další šanci, náš respekt to nijak nesníží.

I kdyby se přímé volby účastnila malá část obyvatelstva, i kdyby velké většině obyvatelstva došlo, že si prvního úřadu nutně nemusí vážit, protože je z hradu, stále je vybaven pojistnou legitimitou své vlastní morální odpovědnosti. Vždyť nám přísahal (!) zastávat úřad v zájmu všeho lidu a podle svého nejlepšího vědomí a svědomí. Slíbil nám, že nás dle svého nejlepšího úsudku nepodrazí a nepsává, neznásilní a nespoutá složky státní moci a přijme svou službu odpovědně. Přestože zesílíme prezidentův mandát přímou volbou, vezmeme v potaz, že druhou část exekutivy – parlament jsme také vybrali a dosadili my. A není možné nadřadit legitimitu funkce jedné osoby legitimitě rozprostřené v parlamentu.

Prezidentský úřad se musí stát reprezentativním úřadem, a nikoli cenou českých občanů za obraz nejlepšího občana. Tedy pokud nemá ztratit svou grácii a pomalým úpadkem zparodovat mandáty i těch prezidentů, jichž bychom si měli vážit ne proto, že jsme občané země, v níž vládli, ale proto, že jsme lidé schopní upřímné úcty a respektu k těm, kdo si je zaslouží.

Kterak by bylo potřeba pohádek, kde Honza porazí draka a stane se jen občanem

Příliš jsme se naučili – minimálně moje polistopadová generace, u které to smím posuzovat – vážit si lidí podle statusu. Nemyslím v tom slova smyslu, že by z nás vyrostli „vyčůránci“ snažící se podlézat kde komu nadřazenému s vidinou postupu. Mám na mysli, že i upřímní lidé bezděky často vybírají a zesilují hlas určitých činitelů. Nemusí to být nutně lidé u moci. Spíše například děkanův názor, názor autora písíciho do konkrétních novin, atd. bereme vážněji, než názory řadových profesorů, či obyčejných komentátorů. A naše generace v této oblasti vykazuje ještě jeden podstatný rys.

Narodili jsme se do éry Václava Havla, a jako malé děti jsme citlivě vnímali, že pan disident Vaněk byl ve vězení, a měl se špatně, a bojoval za pravdu a lásku (když ne pravda, tak přinejmenším láska nám vždycky něco říkala) a teď je prezidentem. Využijme ještě jednu metaforu pohádky. Vždyť čím býval král, před svou korunovací? Obyčejně hloupým Honzou. Nám bylo o mnoho lidech říkáno, že jsou dobří, že „za bolševika“ trpěli, a teď učí, píší, vládou, tvoří, reprezentují, jsou přijímáni a obdivováni, uznáváni a podporováni. Stali se slavnými, často mezinárodně. A my jsme přirozeně kopírovali postoje rodičů – kdo trpěl za minulého režimu pro upřímné vlastenectví, má právo být teď na hradě, protože prokázal loajalitu vlasti, když neměla tato loajalita téměř žádnou hodnotu, a šel až na úplnou mez lidských možností bez jakýchkoli nároků, jen pro pravdu a lásku. Přiznejme, že mnozí signatáři Charty 77 se v našich dětských hlavinkách stali tak trochu Honzou z pohádky. A tomu přece všichni fandíme, a když konečně porazil draka, a měli bychom ho uznat za krále. Vážíme si těchto lidí. Jenže se obávám, že se nám občas popletlo, kdo je Honza, a kdo technokratický samozvanec. Pro jistotu jsme si vážili všech. Na hradě přeci byli ti zlí, chytří Honzové je porazili, takže kdokoli teď vládne nebo učí nebo radí, musí být nutně z Honzů. „Bolševik“ už nás netyranizuje, drak poražen, zazvonily klíče na náměstí, a nyní se nacházíme ve fázi těch žijících šťastně až do smrti. Kdo vládne, je dobrý, protože zápletka skončila.

Měli bychom se konečně naučit kriticky myslet, nepřisuzovat lidem názory předem a nesoudit je dřív, než je poznáme. Nepohlížet na lidi podle toho, jestli jsou z podhradí, ze Sněmovny, z Valdštejnského paláce nebo z Pražského hradu. A nerozdávat úctu a oddanost lacino, protože když ji budeme věnovat zdarma funkcím, přijdeme o ni úplně. Nahradme úctu k funkcím úctou k důstojnosti lidí, a úctou k rozrůzněným názorům.

Troufám si tvrdit, že kdybychom s pokorou naslouchali a rozvažovali slova všech autority-hodných osobností se stejnou vážností, jako nasloucháme a čteme projevy prezidentů, možná bychom se dostali někam dál. Propůjčujme moc slova těm, kdo si ji zaslouží nikoli z výkonu funkce, ale ze zkušeností a z morálního kreditu, ze zdravého rozumu, z lidskosti. Většinou jsou nám dokonce blíže než odříznutá hlava státu. Jenže mnozí z těch, kteří by zastávali roli obdivuhodného vládce, kterého je možné si náležitě a opravdově vážít, mají na práci jiné věci, a mohou toho udělat víc, než reprezentovat stát a proměnit se v respektovaný symbol. Vizionáři a duchovní vůdci jsou v čele státu potřeba v krizích, to se pak vždy – a nijak záhadně – zjevují. Podívejme, kolik osobností vytvořily hrůzy dvacátého století. Jenže v dobách, které přicházejí, jsou duchovní vůdci, komentátoři, angažovaní pozorovatelé, intelektuálové a filosofové často potřebnější jinde, a často zkrátka nemají mikrofon, který by jejich každé slovo přenášel a šířil do světových stran.

Vážili jsme si kandidátů před tím, než se stali kandidáty? A budeme ty, kteří zvoleni nebudou, respektovat i když odpadne statut potenciálního prezidenta? Kdyby v roce 2003 dosedl na hrad profesor Sokol, všimli bychom si vůbec projevů Václava Klause? A konečně vlastně, akceptovali bychom s příslušnou důstojností slova Jana Sokola? A kdyby snad kdysi v prvních volbách nezvítězil Václav Havel, vážili bychom si ho takovou měrou, jakou si ho vážíme?

Máme nyní možnost sesadit glorifikovanou funkci z piedestalu a začít brát vážně každého okolo sebe. Náš hlas kouzelně nepromění průměrnou osobu v ekvivalent minulých velikánů. Možná nás mate nedávná zkušenost, kdy jakoby se z disidentského blázna stal vážený prezident – nenechte se napálit, byl obdivuhodným duchovním a politickým vůdcem už během bláznovského období, jen to z široké veřejnosti nikdo moc neviděl.

Aristotelův příklad o svobodném otrokovi dával smysl. Otroek se může stát svobodný, až když už vlastně uvnitř svého nitra svobodným je. Tím, že mu pouze darujeme svobodu, aniž je k ní zralý, ho nikterak neosvobodíme. Když aplikujeme tento princip na volbu prezidenta, vyjde nám následující aforismus: volme toho prezidenta, který už je hlavou státu. Jinak řečeno, posadme na hrad toho zástupce, jenž nebude potřebovat prezidentský megafon, aby jeho slova měla smysl a význam. A važme si takového člověka, kterého si dokážeme vážít, aniž je prezidentem.

2. MÍSTO: HYNEK BEČKA, GYMNÁZIUM JANA KEPLERA – PRAHA

Prezident

Poprvé v historii našeho státu se přihodilo to, že si budeme svého prezidenta vybírat sami. Je to trochu divný pocit, cítíme se najednou trochu dospěleji, trochu američtěji, trochu odpovědněji.

Zároveň je to velká příležitost se ptát, co pro nás prezident vlastně znamená, co představuje, kdo to vůbec je. Až tehdy se můžeme rozhodnout, jaký by tedy vlastně měl být.

Dnešní doba nám často, třeba v nejrůznějších akčních filmech, předestírá obraz prezidenta jako někoho neuvěřitelně důležitého, někoho kdo na svých bedrech nese osud celé země, ne-li celého světa. Páchají se na něj atentáty, jeho život je každým okamžikem ohrožen a musí ho střežit ti nejlepší z nejlepších, aby nedošlo ke katastrofě, jež by mohla otrávit celým universem.

V našich českých poměrech se věci mají trochu jinak. Na rozdíl od amerického prezidenta ten český nemá vlastně jinou funkci než reprezentativní. Pokud se naň páchají atentáty, tak zpravidla jenom kuličkovkou. To ale nic nemění na tom, že je pro naši zemi velice důležitý. Na prezidenta se vždycky díváme jako na svého vůdce.

Každá společnost v historii měla nějaké vůdce, ať už to byli kmenoví náčelníci, králové nebo prezidenti. Dříve bylo bezpodmínečně nutné mít někoho, za koho se můžeme postavit, kdo nás bude chránit před nepřáteli, kdo bude jednat ve chvíli, kdy se nikdo jiný jednat neodváží, nebo prostě jednat nemůže. Bez těchto vůdců by společnost nemohla fungovat, málokdo byl zvyklý na to, že i on, poddaný může ovlivnit svět v širším měřítku a koneckonců málokdo k tomu měl možnost. Lidé prostě poslali své malé kousky moci nahoru, aby je dali jednomu z nich. Ne vždy to museli udělat vědomě nebo úplně ochotně, často chtěli stát za někým jiným, ale i tito rebelové měli někoho, kdo by je vedl, ať už to byl Žižka, nebo Jan Roháč z Dubé. Lidé vždycky chtěli, aby za ně mohli rozhodovat jiní. Život byl tak jednodušší, nemuseli jsme se zabývat všemi trablemi, které s sebou přinášel.

I v moderní době jsme mohli dobře vidět, že lidé chtějí, aby před nimi někdo stál a řešil jejich problémy. Bohužel, už to není dost dobře možné. Svět je natolik komplikovaný, moc a rozhodování natolik rozdrobené, že ho jeden člověk prostě nedokáže jen tak změnit. Už nemůžete jen tak přesídlit papeže do Avignonu, ani darovat celou zemi někomu úplně jinému. A je to určitě dobře, víme přece, kam vede uzurpace moci do jedné rukou, jací vůdci pak mohou povstat a způsobit, že celý svět bude zavlčen do strašlivé války a jeden nevinný národ takřka vyhlazen z rozkazu několika vlivných lidí, kteří prostě mohli konat podle svých zvrhlých myšlenek.

Nakonec jsme přišli o tuto mocenskou roli vůdce. Oprávněně už nikomu nedůvěřujeme natolik, abychom do jeho rukou svěřili svoje životy a zdroje, podařilo se nám zbavit se těch, kteří si toto pochybné právo chtěli ponechat. Zvolili jsme si tak svět bezpečnější, ale složitější. Naši vůdcové musí prostě pracovat jinak.

Dalo by se říci, že je možné jednat skrze slova, vůdce nemusí mít pravomoci, aby byl vidět. Média budou dozajista sledovat každý jeho krok, každý jeho výrok a on se může buď skrývat za mlhou tvořenou poradci, mluvčími a fámuly, nebo této velkolepé příležitosti využít a bojovat tak jak bojovat může.

Prezident, vůdce, jemuž budeme posílat své kousíčky moci už za několik měsíců, je dobře viditelný, má možnost dostat se ke slovu, což je příležitost a povinnost zároveň, najednou může jednat podobně, jak tomu bylo u středověkých králů. Skrze to co říká, jaký je, může nakonec změnit docela dost. Co by ale měl říkat? Jaký by měl být? Má to být nejlepší z nás? Esence národa, která bude z Hradu zářit do okolních zemí?

Měl být nějakým vyvoleným polobohem, na kterém se všichni shodnou, který je vidět úplně všude, tváří se, kterak se angažuje v každé vědecké disciplíně, od archeologie po biologii, je znalcem nejrůznějších kultur, křesťanem i ateistou zároveň, válečným stratégem, pilotem a expertem přes bojová umění? Myslím, že ne.

Pokud se prezident rozhodne tvořit kolem sebe tento pomýlený obraz, stylizovat se do role spasitele skutečně schopného jakýchkoli činů, může to podle mě být stejně špatné, jako kdyby nedělal vůbec nic.

Řekl bych, že když se prezident začne tvářit, že je naprosto dokonalý, když se tak tváří všichni jeho poradci, když tomu začínají věřit i lidé, kteří si ho zvolili, náš vůdce přestává být člověkem a stává se pro některé jakýmsi polobohem, ne-li Bohem. Může se přihodit, že mu budeme věřit každé jeho slovo, protože to přece není obyčejný politik, obyčejný člověk, ale Náš prezident, dokonalý po každé stránce. Jeho soudy pak budou nad soudy všech odborníků, jeho názory budeme brát za absolutní pravdu.

Nikdy nesmíme zapomínat, že naši prezidenti jsou koneckonců také jenom lidé. Mohou se mýlit a nevědí všechno nejlépe. Neměli bychom sklouzávat k tomu, aby se z nich stávali otcové národů a hrdinové státu, abychom je nezbožštili do takové míry, že nebudou schopni přiznat si chybu, nebo říct jednoduché slovo: „Nevím.“

Lidskost našich vůdců je tak nějak nutná. Nechci tím říci, že by se měli fotit uprostřed svých obyčejných obyváků a avizovat, jak jsou podobní nám, normálním lidem, jak pijí stejné pití a jedí stejné svačiny. Nemyslím si ani, že by měl být tím, kdo zastupuje všechny naše vlastnosti, kdo je všeobecně a plošně oblíben, protože je to milý a sympatický chlapík, žertěř a vůbec, člověk, kterého byste prostě chtěli mít za souseda.

Nechci, aby byl můj prezident příliš dokonalý, nechci ale ani, abych se s ním mohl snadno srovnat. Aby měl stejné chyby jako já, které mu snadno odpustím jako člověku, ale už ne jako prezidentovi. Nechci ani, aby prezident mluvil za lidi, aby byl dalším straníkem, který se dere nahoru, aby mohl prosadit svůj program, reformovat co může a vůbec, zastupovat zájmy široké veřejnosti, důchodců a manuálně pracujících.

Protože co může nakonec dokázat člověk, který má pouze reprezentativní funkci. Není nakonec vlastně jen pro legraci, aby byl kdo na připínání medailí, udílení milostí a potřásání si rukama s ostatními prezidenty? Není to jen takové pohodlné místečko, kam bychom měli odklízet důstojné vysloužilé politiky?

Myslím, že ne. Prezident může dokázat velké věci, ale ne jako politik ani jako reklama na Českou republiku. Prezident je nakonec především symbol, na který se budou lidé dívat, kterému snad budou i naslouchat.

Prezident by neměl mluvit za lidi, prezident by měl mluvit k lidem. V úvodu jsem se zmiňoval o kousíčkách moci, které posíláme nahoru, ke svému vůdci, ke svému prezidentovi. Dnes není možné, aby se nám vládlo tak jako dřív. Jak tedy má vládnout moderní vůdce?

Svémi slovy se může zastávat menšin a utlačovaných, upozorňovat na problémy z jeho pozice sice neřešitelné, ale rozhodně neviditelné. Může vždycky stát za lidskými právy a demokratickými idejemi, může vždycky podporovat svobodné myšlení. Vždycky je příležitost se vyjádřit a prezident je ten, kdo by měl být hlasem svobody a práva ať už u nás, nebo i ve světě.

To je myslím opravdu důležité, být hlasem morálky, který ačkoli někdy zní našim uším nepříjemně je vždy respektován a uznáván. Být tím, kdo má odvahu říct věci nepříjemné, které ne vždy toužíme slyšet, tím kdo nám bude neustále připomínat, kam vede směr, který jsme si zvolili před dvaceti lety a jestli nakonec nejdeme úplně opačně.

Ale chtěl bych vám ukázat ještě mnohem vzácnější cestu. Něco, co je samo o sobě natolik úžasné a skvělé, že se to podaří jen málokomu a nevím, jestli skutečně bylo prezidenta, který by to zvládl opravdu na sto procent. Něco, co je obdivuhodné a povznášející u úplně obyčejného člověka, ale skoro zázračné v kombinaci s tím, co jsem prezidentovi přiřkl před chvílí.

Žít život v lásce. Žít tak, aby lidé věděli, že jsem to já, kdo je věrný tomu, co hlásá a ukazuje ostatním. Že jsem to já, kdo je čistý a nebojí se bojovat proti zlu. Že jsem to já, kdo miluje lidi, kdo v sobě

nechová nenávist ať už pro politický směr, rasu nebo sexuální orientaci. Žít tak, aby láska nekončila za hranicí prezidentské kanceláře, ale aby skutečně byla v mém životě, abych byl schopen i přes všechno špatné, co se mi může stát, milovat ostatní.

Byl někdy takový prezident, o kterém by tohle šlo říct? Že se skutečně držel? Úplně ve všem? Myslím, že ne.

Na druhou stranu, láska by měla být obousměrná. My bychom neměli ke svým symbolům hledět s příliš velkým nadšením, jinak bychom dělali z prezidenta Boha, kterým nemůže být. My bychom měli být schopni najít v sobě odpuštění, ať už za to, že náš prezident se nakonec zamiloval někoho jiného, než koho si vzal, nebo proto, že byl příliš moc velkým Čechem a zapomněl, že se tak necítí všichni, kterým vládne, nebo že nevydržel tlak, který je naň mnohdy vyvíjen a udělal jednu hloupou věc. Symbol, který by zůstal neposkvřený po celou dobu své existence, je asi ideálem, kterého nikdy nemůžeme zcela dosáhnout.

Řekl bych, že když se objeví skutečně dobrý prezident, poznáme to.

Za pár měsíců budeme posílat své kousičky moci a důvěry nahoru, aby z nich někdo tkal slova, kterými může měnit svět. Je mezi kandidáty někdo takový, kdo by si je zasloužil? Někdo, kdo by to opravdu zvládl? Konal, ale ne příliš mnoho, ani ne příliš málo? Mluvil, ale ne zbaběle a bezzubě, ani ne příliš nenávistně? Někdo, kdo by skutečně zase ukázal světu lásku, kterou s sebou nese? Nevím.

Myslím si, že mnozí z kandidátů mají na své minulosti ošklivé skvrny, které by se alespoň měli pokoušet vyprat. Dokud není o odpuštění požádáno, nemůžeme ho dost dobře poskytnout. Myslím si, že mnozí kandidáti jdou do těchto prvních všeobecných prezidentských voleb s nadějí, že dokážou něco sami sobě, že budou prezentovat svou stranu, nebo že dokáží svými slovy v zákulisí politiky zařídít, aby někdo přišel k penězům a někdo je zase ztratil. Myslím si, že někteří prostě chtějí mít důstojný konec své politické kariéry, být tam, alespoň těch pět let, užít si Hrad... A tak.

Opravdu bych chtěl, aby byl někdo, kdo by nám zase začal říkat i nepříjemné pravdy. Kdo by nám zase ukazoval, jakým směrem máme jít, a hlídal, jestli vůbec jdeme. Opravdu bych chtěl, abychom si takového prezidenta vybrali, abychom byli zemí, kde se nemusí bát o dostatečný počet podpisů. A opravdu se bojím, že si nakonec vybereme jen nějakou standartu, která je sice pěkná, vlaje a je nám podobná, nic moc jiného ale nedělá. Uvidíme.

3. místo: Kristýna Svobodová, Gymnázium Jana Keplera – Praha

Možná

Možná je to jen namyšlenost a bezohlednost mladší generace, ale často slyším od lidí, kteří jsou starší a pokládají se za *rozumnější*, názory, se kterými rozhodně nemůžu souhlasit. Všichni kolem mě jsou úžasně chytří a světaznalí a dospělí a o všem mají jasno. „Prezident by neměl moc vyčnívat,“ dozvěděla jsem se nedávno. Na prezidenta má vůbec každý Čech jasný názor; měl by být chytrý, ale *ne moc*, vtipný, ale *jen s mírou*. Měl by také mít kulturní rozhled a mezinárodní kontakty, ale *ne příliš*. Obecně vzato; co vlastně od prezidenta chceme? Modrou oblohu bez mráčků a hudbu v ulicích? Jistěže ne, jsme přece *velcí* a chytří; víme, co můžeme reálně očekávat. Ze všech stran se řítí rady a postřehy a domněnky a neztratit se v té záplavě není jen tak. Přesto mi připadá, že právě Češi zapomínají na jednu velmi důležitou věc; věc, na kterou by zrovna oni, už kvůli své smutné historii, rozhodně zapomínat neměli. Ostatně, sednout si a v klidu si vytvořit vlastní názor je někdy těžší, než by se mohlo zdát. „Jsi ještě moc mladá,“ řekl mi jednou kdosi větší. „Ještě tomu nemůžeš rozumět.“ Není mi jasné, čemu bych neměla rozumět. Myslím, že k poznání určitých skutečností nepotřebujete věk, zkušenosti a *dokonce* ani peníze. Existují totiž *věci*, které vycházejí zvenku a *věci*, které mají původ kdesi uvnitř; proto je neumíme zachytit obvyklými měřítky a leckdy se špatně pojmenovávají. Ráda bych, aby můj názor zněl chytře a důležitě jako názory velkých lidí; aby nebyl naivní nebo prázdný a bez obsahu. *Věc*, nad kterou se teď zamýšlím, patří ale do té druhé skupiny; vysvětlit se dá jen s obtíží. Myslím si totiž, že náš budoucí prezident by měl být hlavně hodný. Tohle slovo už bylo v naivním kontextu vyřčeno tolikrát, že se jeho hlubší význam skoro téměř vytratil. Pod pojmem *hodný* si představíme důvěřivého hlupáka, který strpí všechno možné pro jakési „vyšší hodnoty“, které tady dole nikdo jakživa neviděl. To, co v pohádkách platilo za nejvyšší ctnost, je dnes téměř nadávkou. Který dospělý by také věřil na pohádky? Realita k nim má tak daleko. Náš svět se nerozkládá kdesi za sedmero horami a sedmero řekami. Není to představení na jevišti s umělými kulisami a opona často není ze sametu, ale železa. Náš svět se žene rychle kolem, je syrový, hrubý a směšný a nehraje podle pravidel. Přesto ale, existují určité hodnoty, které stojí mimo tento zběsilý závod a i když se zdá, že během let už dávno zrezly, svojí cenu si stále udržely. Myslím, že laskavost a velkorysost mezi ně určitě patří, jako vlastnosti někoho opravdu velkého. První námitkou je zřejmě prosté tvrzení, že prezident má hájit (a preferovat) zájmy své země – důležitější pro nás je, abychom byli v suchu a teple my, ne nějaká podivná menšina kdesi v Čečensku (o kterém ani většinou netušíme, kde vlastně se nachází). Tento názor ale opomíjí jednu velmi důležitou věc; aby prezident mohl hájit zájmy své země, musí ho někdo brát vážně. Aby ho někdo mohl brát vážně, musí mít něco, čemu se dnes říká autorita. A jak jinak si získat respekt než skutečným a důsledným dodržováním určitých morálních zásad a norem? Pokud se z hlavy naší malé, vcelku bezvýznamné země stane jen *pouhý*, cynický obchodník, nezaslouží si jeho slovo na mezinárodní politické scéně obdiv ani úctu. Na tento argument bych ráda navázala vaší zřejmou reakcí: „Vždyť ekonomický stav země je pro její obyvatele přeci stále důležitější než sebelepší pověst. Samozřejmě, dobrý prezident se řídí zdravým úsudkem a dokáže uhádnout, kdy budou jeho slova mít pozitivní vliv a kdy jen přilijí olej do ohně. Ale nepreferovat ekonomické cíle před lidskoprávní problematikou je mnohem důležitější, než by se na první pohled mohlo zdát. Dobrým příkladem je politická situace v dnešním Rusku. Kdysi Medvěděv a nyní opět Putin (nebo také stále jen Putin; záleží na úhlu pohledu) si s obrazem své země zjevně příliš velkou hlavu nelámou.“

Pochybné podporování Severní Koreje, velkorysé zásobování syrské armády zbraněmi, *paktování se* s komunistickou Čínou; zdá se, že Rusko si při své velikosti může dovolit, co chce. Ale pokud se aspoň trochu porozhlédneme kolem, nemůžeme si nevšimnout jistého odporu a opovržení nad touto politikou – a také narůstající emigrace samotných Rusů. Nesvědčí to o něčem? Dá se namítnout, že existují *země a země*. Jsou státy, jejichž blahosklonná podpora Českou republiku nic nestojí; buď proto, že jsou moc chudé a bezvýznamné, nebo prostě proto, že leží moc daleko a my máme pocit, že naše a jejich problémy se od sebe diametrálně liší. Jiným případem je Rusko a Čína, které nejsou nikdy moc daleko a v nichž je mnohem důležitější dávat si pozor na jazyk a myšlenky. Ráda bych tuto

námitku vyvrátila poukázáním na velkou proměnlivost mezinárodní scény. Pokud se vrátíme v čase jen o malý kousek zpátky, do divokého „arabského jara“, nabízí se tu pád diktatury v Libyi. Podpora Muammara Kaddáfího vypadala nejdřív jako předem vyhraná loterie. Netrvalo dlouho a celý politický systém se začal rozpadat jako domeček z karet; jako *strom*, kterému zničehonic podsekli kmen a nechali ho umřít. Zběsilá vlna demonstrací smetla celou diktaturu ze stolu a zbyl tu jen syrový, opuštěný pařez. Pro diktátorovy ruské a čínské přátele musely být fotky Kaddáfího mrtvoly ve výloze obchodu zajímavým překvapením. Pokud ale existují stále nějaké námitky a pochybnosti, je tu ještě jeden, podobně výmluvný příklad. Jedná se o jistého průměrného muže s velkými ambicemi a ještě většími komplexy, který se rozhodl o výlučnosti jedné rasy a svém výsadním právem vyvraždovat celá města a národy. Vzhledem k jeho agresivitě a narůstající moci by asi bylo rozumnější mlčet a podřídit se. Zpětně celý svět, včetně Německá samotného, jasně vidí ti, že správná byla jen jedna možnost – postavit se zlu čelem. Jak se píše v jedné knize; „Kdo doufá ve své bohatství, padne, kdežto spravedliví budou rašit jako listí.“ Zvláštností některých tisíciletých vět je to, že už nestárnou. Dobrý prezident by měl být laskavý a velkorysý; měl by to být někdo *velký*. Tak *velký*, aby unesl celý náš *malý* národ – zemi, která o sobě často pochybuje, opakuje své chyby a sráží sama sebe na kolena, ale umí se také vlastní silou postavit a *stát* (i když byly doby, kdy často stála osamoceně). Někdy je to těžší než skrývat se za zády toho silnějšího a tiše se krmit lží a polopravdou. Dobrý prezident by měl lidem připomínat jejich nejdůležitější úkol: *nést* se navzájem. To je ta věc, která z *malých* lidí dělá *velké*. To si myslím já; a možná že jednou, až ze mě bude někdo dospělý a *větší*, už nebudu těmto větám rozumět a zahodím je pryč jako zmačkaný papír. Možná.